

Professionelen in de kinderopvang opleiden met nadruk op respect

Myriam Mony introduceert een belangrijk beroep in Frankrijk en legt uit hoe een cursus voor begeleiders in de kinderopvang een grote nadruk legt op het erkennen van diversiteit.

Kinderopvang in Frankrijk

De Franse kinderopvang is opgedeeld in een sector van kinderdagverblijven en opvangouders voor kinderen tot drie jaar en een sector van kleuterscholen (écoles maternelles) voor kinderen van drie (soms twee) tot zes jaar. Er is een grote verscheidenheid van diensten voor jonge kinderen en van beroepen die deze diensten verlenen. Kleuterleiders (instituteurs) worden opgeleid om onderwijs te geven aan kinderen van twee tot tien jaar, dus kleuters inbegrepen: dit maakt de ontwikkeling van hun rol voor de jongste kinderen erg complex. Kinderverzorg(st)ers en assistenten in de kinderopvang (puéricultrices en auxiliaires de puériculture) worden opgeleid om kinderen te verzorgen in kinderdagverblijven en gespecialiseerde instellingen, zoals ziekenhuizen. Deze beroepen zijn ontwikkeld op vraag van kinderdagverblijven om de nadruk te leggen op gezondheid. Maar vandaag zijn de context en de vereisten veranderd, zodat ook de rol van deze diensten is geëvolueerd.

Opvoeders van jonge kinderen

Opvoeders van jonge kinderen (éducateurs de jeunes enfants) zijn een derde, meer recente, groep van professionelen. Het beroep van deze begeleiders is ontstaan vanuit de 'Actieve pedagogie'-beweging. Zij zijn gespecialiseerd in het begeleiden van de opvoeding en verzorging van kinderen van nul tot zes jaar en hun

gezinnen. Dit beroep is opgericht in 1973 en werd aanvankelijk uitgeoefend in alle diensten voor kinderen, maar in de jaren 1980 werden ze uit de kleuterscholen gebannen toen het Ministerie van Onderwijs die herstructureerde. Kort daarvoor, midden de jaren 1970, waren de Jardins d'enfants nochtans opgevat als leercentra, die opvoedkundige en sociale doelstellingen samenbrachten. Deze ontwikkeling betekende een fundamentele overgang: van opvang van jonge kinderen als geïsoleerd fenomeen tot centra die de nauwe relatie met de gezinnen van kinderen en hun sociale en culturele context erkennen.

In 1993 werd de kwalificatie voor opvoeders van jonge kinderen hervormd en werd het beroep opgenomen in de sector van het maatschappelijk werk. De beroepsstraining werd gebaseerd op het werken met kinderen tot 7 jaar in een breed gamma van niet-schoolse diensten, bv. kinderdag-

verblijven, speelgroepen, tehuizen en ziekenhuizen. Deze hervorming benadrukte het belang van werken met kinderen en dit in samenwerking met andere professionelen, partners en ouders. In 1999 werd het werken met ouders erkend als essentieel onderdeel van het werken met kinderen, en in 2002 plaatste de wet de gebruiker stevig centraal in de sociale diensten. Professionelen in opvoeding en welzijn konden nu ook ouders ondersteunen en in hun werk met kinderen moesten ze voortaan rekening houden met de ouders (moeder en vader), of ze aanwezig zijn of niet.

Een decreet in augustus 2000 plaatste opvoeders van jonge kinderen centraal in de welzijnsdiensten voor jonge kinderen en hun gezinnen. Nog recenter, in 2005, werd de opleiding voor dit belangrijke beroep verder hervormd. Vandaag omvat ze een curriculum van drie jaar dat leidt tot een staatsdiploma, bestaande uit vier competentiedomeinen:

- zorg, opvoedkundige begeleiding en ondersteuning (accueil et accompagnement) voor het kind en zijn gezin: 400 uren
- pedagogische activiteiten voor het kind: 600 uren
- professionele communicatie: 250 uren

- institutionele, interinstitutionele en partnerschapsdynamica: 250 uren.

De theoretische opleiding wordt gecombineerd met 60 weken praktijkstage, in vijf verschillende locaties.

Deze hervormde opleiding heeft de positie van de begeleider in de kinderopvang versterkt van enkel een kwalificatie om te werken in kinderdagverblijven tot de mogelijkheid om holistisch te werken met kinderen in vele situaties. De begeleider in de kinderopvang bepaalt de voorwaarden voor de verzorging en opvoedkundige begeleiding van kinderen en die worden uitgewerkt door een team dat nauw samenwerkt met de gezinnen. De begeleider is ook een maatschappelijk werker op de grens tussen sociale bemiddeling en preventie. Preventie moet worden begrepen als het verzekeren van fysisch, psychologisch en sociaal welbevinden en ontwikkeling van het kind, rekening houdend met zijn of haar situatie en achtergrond. Het gaat niet over stigmatisering of ontkenning van verschillen maar over het erkennen en ondersteunen van verschillen en het aanmoedigen van iedereen om een eigen plaats te vinden in de gemeenschap, naast de anderen. Dit vereist opvoeders die in staat zijn om diversiteit te respecteren.

Opleiding met respect voor diversiteit

De Ecole de Service Social du Sud Est (ESSSE) in Lyon is een opleidingscentrum voor begeleiders in de kinderopvang. Hoewel het basisprogramma van de opleiding over het algemeen gelijk is, toch heeft elk centrum zijn eigen specifieke projecten. ESSSE legt sterk de nadruk op de erkenning van en het respect voor diversiteit. Diversiteit erkennen betekent dat ze kan worden gezien als een rijkdom die ontwikkeld moet worden en niet als een te corrigeren gebrek. Dit brengt ons ertoe bijzondere aandacht te

besteden aan de volgende punten:

- de betrokkenheid en dus de cultuur van elk kind erkennen, vooral de manier waarop het zich uitdrukt
- omstandigheden creëren ter ondersteuning van kinderen en ouders die van geval tot geval verschillen, binnen een omvattende aanpak
- rekening houden met gezinssituatie en geslacht
- samenwerken met ouders
- de uniciteit aanvaarden van elk kind zoals het zich uitdrukt en dat kind helpen om te leven binnen de gemeenschap
- een socialisering ondersteunen die meer is gebaseerd op het erkennen van diversiteit dan op het verzekeren van conformiteit
- werken als lid van een team en aangepaste projecten uitvoeren voor opvoeding en welzijn in lokale gemeenschappen (wijk, stad, enz.)
- weten hoe opvoeding en sociaal welzijn met mekaar te verbinden.

Tijdens de opleidingsperiode worden verschillende cursussen en praktische ervaringen gebruikt om het thema respect voor diversiteit aan te brengen. De benadering is gebaseerd op het leren werken met gezinnen en bestaat uit het ontwikkelen van professionele vaardigheden doorheen een proces van het integreren van theorie en praktijk. Verschillende pedagogische methodes worden gebruikt:

- theoretische elementen die antropologie en systeembenaderingen samenbrengen. Deze geven de studenten theoretische referentiepunten die resulteren in een goed begrip van de functionele en evolutieprocessen die aan de gang zijn in een bepaalde cultuur, en de interactie tussen gezins- en institutionele systemen. Deze theoretische elementen worden aangebracht in thematische workshops of lezingen waarin onderwerpen aan bod komen zoals 'dubbele betrokkenheid': hoe

een kind zowel thuishoort in zijn gezin als in de opvang waar hij deel van uitmaakt.

- deelname aan foto-ondersteunde activiteiten rond gezinnen, waarin een grote verscheidenheid aan gezinssituaties wordt voorgesteld (bv. alleenstaande vader of moeder, adoptie-ouders...). Op basis hiervan kunnen studenten hun eigen reacties en gevoelens over deze situaties in kaart brengen en aanpakken. Ze ontdekken ook hoe deze van elkaar verschillen en denken na over hun reactie wanneer ze geconfronteerd zouden worden met echte situaties.
- opleiding in professionele omgevingen. Praktijkstages verschaffen ervaring in een professionele omgeving. Internationale stages, zowel binnen als buiten Europa, zijn mogelijke opties. De leerkrachten betrekken graag professionele gastdocenten in de opleiding.
- onderzoekswerk gebaseerd op een inclusieve benadering in kinderopvang. De thema's die studenten het meest kiezen zijn: feesten, dagelijkse zorgactiviteiten (slapen, verzorging, voeding), het dragen van symbolische juwelen (bv. amuletten), moedertaal, thema's verbonden met ideologische keuzes (bv. vegetarisch eten of godsdienst), diëten gevolgd om gezondheidsredenen en specifieke situaties voor kinderen.
- ontwikkeling van kennis door onderzoekswerk in de bibliotheek en contact met andere onderzoekscentra en netwerken die bezig zijn met het ondersteunen van diversiteit (bv. DECET, Kinderen in Europa, Le Furet).
- een module visuele kunsten, ter aanvulling van voorgaande benaderingen.

Myriam Mony is hoofd van het departement voor de opleiding van begeleiders in de kinderopvang aan de ESSSE.
esse.eje@wanadoo.fr